

Et værdigt (e)-valg

Af formand for Det Centrale Handicapråd, Tue Byskov Bøtkjær, og rådsmedlem Stig Langvad, formand for Danske Handicaporganisationer, og rådsmedlem Søren P. Rasmussen, borgmester i Lyngby-Taarbæk Kommune

Retten til at stemme er en af grundpillerne i vores demokrati. Lige rettigheder i forbindelse med at stemme er en anden - at vi for eksempel alle sammen kan stemme hemmeligt. Derudover er vores gamle demokrati så udviklet, at vi efterhånden også kan stræbe efter personlig værdighed i forbindelse med valghandlingen. Men som det er nu, oplever en del personer med handicap hverken ligeværd eller værdighed, når de skal stemme.

Lad os tage Hans og Peter som et eksempel. De er naboer, og de følges ad, når de skal bruge deres stemmeret på valgstedet på den lokale skole. Takket være det danske demokrati, kan Peter og Hans på papiret nyde de samme muligheder og rettigheder. Men Peter er blind, mens Hans kan se. Hans kan derfor selv gå ind i stemmeboksen og sætte sig kryds, som ingen andre ved, hvor han sætter. Vi har nemlig valghemmelighed i Danmark. Men fordi stemmesedlerne i Danmark kun er på papir, skal Hans have hjælp. En af de valgtillordnede på stedet skal hjælpe ham med at sætte krydset det sted, han ønsker – eller overvåge, at det sker ved en andens hjælp. Peter skal sige højt, hvem han vil stemme på – bag det tynde gardin. Valghemmeligheden er altså ikke ens for alle.

Men der er en løsning, som vil kunne ligestille Peter med Hans: Elektronisk valg. Til e-valg kan man for eksempel bruge stemmemaskiner på valgstederne i stedet for de traditionelle stemmebokse. Stemmemaskinerne kan have talesyntese, så blinde kan få læst teksten op i høretelefoner og selv finde rundt i stemmesedlen. Man kan også lave stemmemaskiner med zoom-funktion, så teksten kan forstørres, eller med touch screen, som for fysisk svage eller handicappede personer ikke kræver mange kræfter at bruge. Det er vigtigt at understrege, at vi ikke taler om internetafstemning, hvor man hjemme fra sin computer kan stemme. Når man stemmer via en maskine på et offentligt valgsted, er det både mere sikkert, og man vil man stadig være en del af det fællesskab og den festdag for demokratiet, som en valgdag jo er.

Med e-valg er der altså store og gode muligheder for at give vælgerne de samme muligheder og den samme værdighed - handicap eller ej. Det har nogle af landets kommuner fået øjnene op for i elektroniske prøvevalg for 16-17-årige til kommunalvalget i 2009, ikke-bindende digitale brevstemmer til Folketingsvalget i 2011 eller elektroniske stemmebokse på udvalgte stemmesteder. Det har kommunerne haft så gode erfaringer med, at 12 af kommunerne gerne ville have lov til at lave forsøg med elektronisk valg, og seks af dem er udpeget som forsøgskommuner. Det drejer sig om København, Århus, Odense, Gentofte, Odder og Aabenraa. Det er på denne baggrund, at Folketingets Kommunaludvalg i dag, 13. marts, holder offentlig høring om forsøg med e-valg.

Til høringen skal man tale om fordele og ulemper ved e-valg. Vi ser mange gevinster. For eksempel vil det gøre optællingen af stemmer meget mere præcis og mindske antallet af ugyldige stemmer. Men det afgørende for os er betydningen for de danskere, der lever med et handicap, som forhindrer dem i at deltage ligeværdigt i demokratiske valg. Og dermed for det demokrati, som vi alle har ejerskab til.

25.000 af disse borgere lever med en synsstyrke på 10 procent eller derunder. Andre har bevægelseshandicap, der gør, at de ikke selv kan sætte kryds på stemmesedlen. Alle, der overhovedet er i stand til det, stemmer på egen hånd. Men de øvrige må acceptere, at de skal hjælpes, og gå på kompromis med valghemmeligheden – eller blive hjemme. Det, synes vi, er ikke (lige)værdigt.

Trods de mange gode argumenter, får bekymringerne om e-valg alligevel lov at fylde meget. Skeptikerne er blandt andet bekymrede for, om teknologien nu også kommer til at fungere, og om det bliver for dyr en affære. Vi har stor respekt for de forbehold, der knytter sig til for eksempel tilliden til valgprocessen. Men vi opfordrer til, at man midt i bekymringerne holder fast i ambitionerne om at styrke demokratiet og tager de teknologiske og økonomiske udfordringer som det, de er: Udfordringer. Noget, der kan løses. Vi skal være *taknemmelige* for andres fejl i udformningen af e-valg. Dem kan vi lære af, så vi ikke behøver begå dem selv i vores løsninger. Og selvfølgelig starter vi med et forsøg. Demokratiet er for vigtigt til, at vi ikke er grundige – ganske som det er for vigtigt til, at vi ikke udvikler det.

Og det naturlige næste skridt handler altså blandt andet om den personlige værdighed ved stemmeafgivningen, som også vejer tungt i FNs Handicapkonvention, som Danmark underskrev i 2009. Heri står blandt andet, at "deltagerstaterne skal sikre personer med handicap politiske rettigheder og muligheden for at nyde dem på lige fod med andre og forpligter sig til at sikre, at personer med handicap effektivt og fuldt ud, direkte eller gennem frie valgte repræsentanter på lige fod med andre kan deltage i det politiske og offentlige liv, herunder at personer med handicap har ret til og mulighed for at afgive deres stemme og modtage valg bl.a. ved at sikre, at stemmeprocedurer, afstemningsfaciliteter og valgmateriale er passende, tilgængelige og lette at forstå og anvende".

Vi skal lytte efter de principper, vi selv har underskrevet. Og vi skal lytte efter, hvad valgets hovedpersoner - vælgerne - selv siger om sagen. Det Centrale Handicapråd holder 13. maj en konference om medborgerskab for personer med handicap og har i den forbindelse afholdt borgermøder over hele landet for at få en fornemmelse af, hvilke emner der optager nogle af de hundredtusinder af danskere, der lever med et handicap. Borgerne fortalte os, at den personlige værdighed og lighed i alle aspekter af samfundslivet vægter højt for den enkelte. Og at det er vigtigt, at man i videst muligt omfang får lov at klare tingene selv uden assistance - også valghandlingen. Som en af de fremmødte borgere sagde: "Den lokale købmand skal måske med mig i stemmeboksen og jeg skal sige højt, hvem jeg vil stemme på. Så er der jo ikke meget valghemmelighed tilbage".

Som det er i dag, kan nogle mennesker med handicap på grund af denne forskelsbehandling og følelsen af uværdighed vælge helt at afholde sig fra at stemme - på trods af engagement og lyst til at sætte sit kryds. Den teknologiske udvikling, for eksempel i form af e-valg, gør det muligt at højne det reelle demokrati. Se på de demokratiske muligheder – ikke de tekniske begrænsninger.

E-valg er ikke bare en af tidens flygtige trends. Det er en principiel og reel måde at give lige adgang for alle vælgere. Folketinget er vores valgte repræsentanter, og vi ser frem til, at de sætter en høj standard for diskussionen om e-valg. Sådant en diskussion sender nemlig også et bredere signal om, hvilket samfund vi ønsker at leve i.